

WŁĄCZANIE OSÓB I INSTYTUCJI SPOZA UCZELNI W NAUCZANIE NA KIERUNKACH ARCHITEKTONICZNYCH-PRZYKŁADY Z RÓŻNYCH KRAJÓW EUROPY

ENGAGING EXTERNAL PERSONS AND INSTITUTIONS IN TEACHING STUDENTS OF ARCHITECTURE- EXAMPLES FROM DIFFERENT EUROPEAN COUNTRIES

Hubert Trammer

mgr inż. arch.

Politechnika Lubelska
Wydział Budownictwa i Architektury
Katedra Architektury Urbanistyki i Planowania Przestrzennego

STRESZCZENIE

Udział osób i instytucji z zewnątrz w prowadzeniu pojedynczych zajęć i całych przedmiotów. Wpisanie go w różne formy kształcenia – mogące odbywać się bez owego udziału, oraz oparte na nim. Zajęcia, organizowane z udziałem osób i instytucji z zewnątrz, odbywające się na terenie uczelni i poza nim.

Słowa kluczowe: Architekci, instytucje zewnętrzne, master class, nauczanie, recenzenci gościnni, Seminarwoche (tydzień seminaryjny), specjaliści, uczelnie architektoniczne, wyjazdy, wykłady gościnne, zajęcia wybieralne.

ABSTRACT

Participation of external persons and institutions in singular classes and the whole courses. Place of this participation in different teaching forms – possibly to run without it, and based on it. Classes, organized with participation of external persons and institutions, within the seats of the schools and outside of them.

Keywords: Architects, architectural schools, elective subjects, external institutions, guest critics, guest lectures, master class, Seminarwoche (seminar week), teaching, travels.

O AUTORZE:

Asystent na Wydziale Budownictwa i Architektury Politechniki Lubelskiej. Architekt. Stały współpracownik Fundacji Twórców Architektury oraz czasopism Architektura-murator i A10-new european architecture. Sędzia w konkursach architektonicznych.

1. WPROWADZENIE

Wykonywanie zawodów architekta i urbanisty jest związane ze współpracą z wieloma rodzajami specjalistów, a także z mającymi różnorakie potrzeby klientami. Użytkownikami architektury są także osoby, z którymi architekt podczas pracy nad projektem czy realizacją nie ma kontaktu. Co więcej odbiorcami architektury, na których życie ma ona wpływ, są również ludzie nie będący bezpośrednio jej użytkownikami. Oddziaływanie architektury nie ogranicza się tylko do ludzi. Stanowiące prawo miejscowe, lub podstawę przy jego stanowieniu, opracowania urbanistyczne i planistyczne mają wpływ na życie całych społeczności - złożonych z osób i grup o bardzo różnych potrzebach i interesach. Dlatego bardzo ważna w zawodzie architekta jest umiejętność wielostronnego spojrzenia, a także dialogu z różnymi osobami. Nabyciu owych umiejętności dobrze służy bezpośredni kontakt z osobami mającymi odmienne doświadczenia czy reprezentującymi inny punkt widzenia, jak również możliwość wysłuchania relacji architektów czy urbanistów mających doświadczenie takich kontaktów.

W zawodzie architekta istotne znaczenie ma także umiejętność poruszania się w zagadnieniach technicznych. Praktycznie ich poznanie sprzyja głębszemu ich zrozumieniu niż przy jedynie teoretycznej znajomości. Stworzenie możliwości ku temu w ramach uczelni wiąże się z dużymi kosztami. Tymczasem możliwości te istnieją na działających w standardowym trybie budowach, czy w zakładach produkujących na potrzeby budownictwa.

Zapewnieniu studentom kontaktu z osobami mającymi odmienne doświadczenia, czy reprezentującymi inny punkt widzenia, a także możliwości praktycznego obcowania z zagadnieniami technicznymi, służą między innymi stosowane przez wiele uczelni architektonicznych różne formy włączania w nauczanie osób i instytucji spoza uczelni.

2. GOŚCINNY UDZIAŁ OSÓB Z ZEWNĄTRZ W POJEDYŃCZYCH ZAJĘCIACH

2.1. Recenzenci gościnni

Praktyką stosowaną w nauczaniu licznych uczelni (na przykład Wydziału Architektury Wyższej Konfederalnej Szkoły Technicznej w Zurychu - Eidgenössische Technische Hochschule Zürich Departement Architektur, Akademii Architektury Uniwersytetu Szwajcarii Włoskiej w Mendrisio – Università della Svizzera Italiana Accademia di Architettura, Wydziału Architektury Uniwersytetu Karlsruhe – Fakultät für Architektur Universität Karlsruhe, Instytutu Architektury Uniwersytetu Sztuk Stosowanych w Wiedniu - Universität für angewandte Kunst Wien Institut für Architektur, czy Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej) jest zapraszanie, na przeglądy organizowane w trakcie cyklu zajęć z projektowania lub na końcowe prezentacje projektów, gościnnych recenzentów z zewnątrz. Ich udział służy dostarczeniu studentom odmiennego spojrzenia na ich prace. O wystąpienie w roli gościnnego recenzenta proszeni są architekci lub urbaniści z dużą praktyką, a także przedstawiciele innych zawodów. Na przykład pracownicy odpowiednich wydziałów w urzędach z miast, których dotyczą będące przedmiotem zajęć projekty urbanistyczne.

2.2. Wykłady gościnne

Wykłady gościnne organizowane są przez bardzo wiele uczelni architektonicznych świata, w tym także liczne polskie. Na Wydziale Architektury Uniwersytetu Karlsruhe – Fakultät für Architektur Universität Karlsruhe, obok organizowanych na bieżąco w różnych terminach wykładów gościnnych, od wielu lat funkcjonuje tradycja cykli tygodniowych wykładów gościnnych noszących nazwę Montagsreihe (w dosłownym przekładzie: ciąg poniedziałkowy). W większość poniedziałków semestru o godzinie

18:15 odbywają się wykłady gościnne, których terminarz wraz z tytułami i nazwiskami wykładowców podawany jest już przed rozpoczęciem semestru. Wykłady w ramach cyklu są traktowane jako integralna część procesu nauczania. W porze zarezerwowanej na Montagsreihe nie odbywają się na kierunku architektura żadne inne zajęcia. W ramach jednego semestru odbywają się wykłady gościnne wpisujące się w jeden wspólny temat. Przykładowe tematy dotychczasowych cykli to:

- w semestrze zimowym 1999/2000 „Wieviel Landschaft braucht die Stadt „Konzepte für europäische Stadtlandschaften („Ile krajobrazu potrzebuje miasto” Idee dla krajobrazu miast europejskich)
- w semestrze zimowym 2005/2006 „Werkstatt Wohnen” („Warsztat mieszkanie”)
- w semestrze letnim 2008/2009 „Und sie sprachen in fremden Zungen” („A oni mówią w obcych językach”). Tematem cyklu była architektura jako środek przekazu, dający świadectwo kultury, poglądów i wyobrażeń swoich twórców, stylu życia, światopoglądów, metod działania. Wykładowcami cyklu byli dziennikarze, specjaliści z dziedziny wystawiennictwa i krytycy architektury,

Cykle Montagsreihe organizowane są w każdym z semestrów przez jeden lub kilka wydziałowych instytutów. Często we współpracy z instytucjami zewnętrznymi.

3. CAŁE PRZEDMIOTY PROWADZONE LUB WSPÓLPROWADZONE PRZEZ OSOBY LUB INSTYTUCJE Z ZEWNĄTRZ

3.1. Krótkie kursy intensywne

3.1.1. Master Class

Master Classes (co, z dużym uproszczeniem, można przetłumaczyć jako kursy mistrzowskie) są stałym elementem działalności Berlage Institute w Rotterdamie. Instytucja ta prowadzi działalność naukową w dziedzinie architektury, podyplomowe studia architektoniczne, a także trzyletnie studia doktoranckie organizowane wspólnie z Wydziałem Architektury Uniwersytetu Technicznego w Delft – Technische Universiteit Delft Faculteit Bouwkunde. Master Classes zasadniczo przeznaczone są dla uczestników dwuletnich studiów podyplomowych. Jednak pewna liczba dodatkowych miejsc jest oferowana osobom pragnącym wziąć udział wyłącznie w Master Class. Ze względu na niedużą liczbę uczestników studiów podyplomowych (obecnie na pierwszym roku studiuje 35 osób, zaś na drugim 28 osób) w Master Class biorą udział wszystkie osoby w danym momencie będące uczestnikami owych studiów. Master Classes organizowane są dwa razy do roku. Przedmiotem jednego Master Class w roku jest zagadnienie projektowe, zaś jednego zagadnienie teoretyczne. Każdorazowa sesja wypełnia tydzień intensywnych zajęć prowadzonych przez przybywającego specjalnie w tym celu, zaproszonego przez Berlage Institute architekta lub specjalistę z innej dziedziny związanej z architekturą.

3.1.2. Seminarwoche

Seminarwoche (w dosłownym przekładzie: Tydzień seminaryjny) to stały element programu nauczania na Wydziale Architektury Konfederalnej Wyższej Szkoły Technicznej w Zurychu - Eidgenössische Technische Hochschule Zürich Departement Architektur. W każdym semestrze wydzielony jest jeden tydzień przeznaczony na intensywne zajęcia wybieralne. Każdy ze studentów wybiera jedno zajęcia. Część zajęć przeznaczona jest dla studentów określonych lat, zaś inne mogą wybierać wszyscy studenci. W efekcie na zajęciach odbywających się w ramach tygodni seminaryjnych spotykają się studenci z różnych lat studiów, co sprzyja ich wzajemnemu uczeniu się i wymianie myśli między bardziej doświadczonymi studentami starszych lat i mającymi świeże spojrzenie początkującymi. W służących studentom do zasięgnięcia informacji przed dokonaniem

zapisu, wykazie zajęć, obok tytułu i miejsca odbywania się zajęć podawana jest minimalna liczba studentów potrzebnych do tego, aby zajęcia się odbyły, maksymalna liczba uczestników, a także rząd wielkości kosztów, które biorący udział w zajęciach studenci muszą w związku z tym ponieść. Koszty określane są przedziałami oznaczonymi literami od A do F. Przedział A to koszt od 50 do 250 franków szwajcarskich, zaś przedział F to koszt powyżej 1500 franków szwajcarskich.

Zdecydowana większość zajęć w ramach Seminarwoche to zajęcia wyjazdowe. Mury macierzystej uczelni zostały wyznaczone jako wyłączne miejsce odbywania się jedynie dwóch spośród 27 przedmiotów oferowanych do wyboru w ramach tygodnia seminaryjnego w dniach od 19 do 24 października 2009 roku. W przypadku zajęć wyjazdowych, do udziału w ich przygotowaniu i prowadzeniu są bardzo często zatrudniane osoby z miejsc będących celem wyjazdu. Osobom takim powierzane bywa między innymi opracowanie propozycji programu wyjazdu, zorganizowanie spotkań z architektami, czy wejść do interesujących obiektów, a często także prywatnych mieszkań, co ma na celu poznanie warunków życia przykładowych rodzin w odwiedzanych miejscach. Niektóre z zajęć odbywających się w Zurychu organizowane są we współpracy i w siedzibach instytucji posiadających lepsze z punktu widzenia przedmiotu zajęć przygotowanie i wyposażenie. Przykładowo miejscem zajęć „Putz” („Tynk”), dotyczących właściwości tynku i możliwości ich wykorzystania odbywających się w ramach Seminarwoche w październiku 2009 roku, jest siedziba Studium Zawodowego.

3.2. Zajęcia całosemestralne

We współpracy z instytucjami zewnętrznymi bywają organizowane także zajęcia całosemestralne. Przykładem takich zajęć było seminarium „Sichtbeton – nur ein ästhetischer Grauwert?” („Beton architektoniczny – czy tylko estetyka odcieni szarości?”) zorganizowane w semestrze zimowym roku akademickiego na Wydziale Architektury Uniwersytetu Karlsruhe -Fakultät für Architektur Universität Karlsruhe we współpracy z Centrum Promocji Betonu – InformationsZentrum Beton z Kolonii i firmą Südwest Zement. Udział instytucji zewnętrznych polegał na:

- udostępnieniu sprzętu i materiałów do zajęć praktycznych (wykonywanie szalunków i zbrojenia, wylwanie betonu)
- umożliwieniu zwiedzenia zakładu wytwarzającego prefabrykowane elementy betonowe i zapoznania się na miejscu z technologią produkcji
- współprowadzeniu zajęć wraz z asystentką z uczelni przez przedstawicieli współorganizatorów
- pokryciu kosztów odbywającej się w ramach seminarium jednodniowej wycieczki do Bregencji w Austrii, program której wypełniło zwiedzanie dzieł architektury, w których kształtowaniu istotną rolę odegrało interesujące zastosowanie betonu
- pokryciu kosztów zorganizowania towarzyszących seminarium wykładów gościnnych architektów w interesujący sposób wykorzystujących w swojej twórczości beton

4. WNIOSKI

Niemal wszystkie zaprezentowane przykłady rozwiązań pochodzą z krajów dużo zamożniejszych niż Polska. Stąd też, wygospodarowywanie środków na zaangażowanie osób z zewnątrz jest tam łatwiejsze niż w naszych warunkach. Jednakże praktyka organizacji przez polskie uczelnie niezależnych od zajęć wykładów gościnnych pokazuje, iż pewne, choć ograniczone, środki nasze szkoły wyższe są w stanie na podobne cele wygospodarować. Jednocześnie prestiż wyższych uczelni, a także satysfakcja jaką daje udział w kształceniu, sprawia, iż osoby z zewnątrz zapraszane do udziału w zajęciach uczelni są gotowe zadowolić się niewielkimi honorariami. W przypadku zajęć

organizowanych we współpracy z niektórymi firmami i instytucjami, możliwa jest ich realizacja bez żadnych dodatkowych kosztów w stosunku do tradycyjnych zajęć.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym, ani standardy kształcenia na kierunku architektura i urbanistyka nie poruszają kwestii udziału w nauczaniu osób nie zatrudnianych przez uczelnie. Jednakże przez analogię do faktu, iż owe dokumenty nie poruszają kwestii kształcenia przez nauczycieli prowadzących zajęcia na godziny zlecone (a takowi zajęcia prowadzą jeśli posiadają stopnie takie same jak wymagane dla etatowych pracowników naukowo-dydaktycznych lub dydaktycznych) można przyjąć iż takie same zlecenia przy spełnieniu takich samych warunków mogą obejmować osoby reprezentujące instytucje zewnętrzne. Doświadczeniem polskim, które może posłużyć jako punkt odniesienia jest praktykowane przez Uniwersytet Warszawski włączanie do oferty ogólnouniwersyteckich przedmiotów obieralnych, zajęć oferowanych przez instytucje zewnętrzne. W latach akademickich 2008/2009 i 2009/2010 są to zajęcia prowadzone między innymi przez: Akademię Filmową, Polską Fundację imienia Roberta Schumana, oraz Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji.

Warto podkreślić, iż współpraca w nauczaniu z osobami i instytucjami z zewnątrz nierzadko pozwala wzbogacić program kształcenia uczelni bez koniecznej do osiągnięcia tych samych efektów własnymi siłami rozbudowy bazy i kadry.

ILUSTRACJE:

Il. 1. Uczestnicy całosemestralnego seminarium „Sichtbeton – nur ein ästhetischer Grauwert?” (zorganizowanego w semestrze zimowym 1999/2000 przez pracownię Materiałów Budowlanych – kierownik prof. Jürgen Vogeley - na Wydziale Architektury Uniwersytetu Karlsruhe we współpracy z instytucjami zewnętrznymi) podczas wycieczki do Bregencji – po zwiedzeniu Domu Sztuki (Kunsthaus – arch. Peter Zumthor). Zdjęcie: H. Trammer

Il.. 2. Uczestnicy seminarium wyjazdowego do Warszawy i okolic (zorganizowanego w ramach Seminarwoche w dniach 30 kwietnia- 4 maja 2008 roku przez katedrę Prof. Christiana Kereza na Wydziale Architektury ETH Zürich, przy udziale osób z Polski) w domu letnim architekta Oskara Hansena w Szuminie. Zdjęcie: H. Trammer

Il. 3. Uczestnicy tegoż seminarium w dawnym atelier artysty Edwarda Krasińskiego w Warszawie, mieszczącego obecnie wraz z dobudowanym obok pawilonem (architekci: BAR Architects) Instytut Awangardy. Zdjęcie: H. Trammer

Il. 4. Uczestnicy tegoż seminarium podczas zwiedzania gmachu Sejmu w Warszawie (arch. Bogdan Pniewski). Zdjęcie: H. Trammer

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Redakcja: Gawlik S., Däuper A., Herkel R., Steinle G., *Semesterprogramm WS 1999/2000 Fakultät für Architektur*, nazwa Fakultät für Architektur Universität Karlsruhe, Karlsruhe 1999, str. 13, str. 106
- [2] Bednarz M., Żyndul A., Westrych K., Borawski Z., Gronkiewicz J., *tytułNie tylko WAPW. Szkoły architektury - inaczej*, "Arcytekтура – Nieregularnik studentów Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej", 2009 nr 1(13), str. 24-28
- [3] Ustawa z dnia 27 lipca 2005 roku „Prawo o szkolnictwie wyższym” Dziennik Ustaw nr 164 z dnia 30 sierpnia 2005 roku - pozycja 1365
- [4] [https://usosweb.mimuw.edu.pl/kontroler.php?action=actionx:katalog2/przedmioty/szukajPrzedmiotu\(method:faculty_groups:jed_org_kod:81010000;grupaKod:8101-OG\)](https://usosweb.mimuw.edu.pl/kontroler.php?action=actionx:katalog2/przedmioty/szukajPrzedmiotu(method:faculty_groups:jed_org_kod:81010000;grupaKod:8101-OG)) wejście dnia 26 października 2009 roku
- [5] [https://usosweb.mimuw.edu.pl/kontroler.php?action=actionx:katalog2/przedmioty/szukajPrzedmiotu\(method:faculty_groups:jed_org_kod:00000000;grupaKod:0000-OG\)](https://usosweb.mimuw.edu.pl/kontroler.php?action=actionx:katalog2/przedmioty/szukajPrzedmiotu(method:faculty_groups:jed_org_kod:00000000;grupaKod:0000-OG)) wejście dnia 26 października 2009 roku
- [6] http://www.baunetz.de/meldungen/Meldungen-Vortraege_an_der_Uni_Karlsruhe_786572.html wejście dnia 28 września 2009 roku
- [7] <http://www.deutscher-werkbund.de/288.html> wejście dnia 28 września 2009 roku
- [8] <http://www.deutscher-werkbund.de/310.html> wejście dnia 28 września 2009 roku
- [9] <http://www.dieangewandte.at/jart/prj3/angewandte/main.jart?rel=de&content-id=1229508255644&reserve-mode=active> wejście dnia 28 września 2009 roku
- [10] <http://www.arc.usi.ch/index.htm> wejście dnia 28 września 2009 roku
- [11] http://www.berlage-institute.nl/program/details/master_classes wejście dnia 29 września 2009 roku
- [12] <http://bk.home.tudelft.nl> wejście dnia 29 września 2009 roku
- [13] http://www.berlage-institute.nl/program/details/first_year wejście dnia 29 września 2009 roku
- [14] http://www.berlage-institute.nl/program/details/second_year wejście dnia 29 września 2009 roku
- [15] http://www.arch.ethz.ch/darch/studieninfo_de.php wejście dnia 28 września 2009 roku
- [16] <http://www.einschreibung.arch.ethz.ch/seminarwoche/showtrips.php> wejście dnia 28 września 2009 roku
- [17] <http://www.architektur.ethz.ch/seminarwoche.php> wejście dnia 29 września 2009 roku
- [18] <http://www.spiro.arch.ethz.ch/de/aktuell/seminarwoche-putz-hs09.html> wejście dnia 29 września 2009 roku
- [19] http://www.hausderfarbe.ch/30_Bildung/31_Index.htm wejście dnia 29 września 2009 roku